

Identitet og sted: En sammenligning av tre identitetsteorier

Psykologien har hatt en tendens til å overse betydningen av det fysiske miljøet. Miljøpsykologien retter oppmerksomheten mot stedets betydning for opplevelsen av identitet.

TEKST

Åshild Lappegard Hauge

PUBLISERT 1. august 2007

ABSTRACT:

Identity and place - a comparison of three identity theories

This article discusses three psychological theories that can be used to explain how architecture and the natural physical environment influence a person's identity. These theories are 1) place-identity theory, 2) social identity theory, and 3) identity process theory. The place-identity theory has provided important contributions to the field of psychology and the social sciences of architecture, emphasizing the influence of the physical environment on identity and self-perception. But there is little empirical research to support the theory, and its specific contributions in relation to other identity theories have not been clarified. Despite the lack of awareness in mainstream psychology regarding the physical environment, the processes described in social identity theory and identity process theory have been shown to be useful when explaining the relationship between identity and place. Nevertheless, as terminology, «place identity» may be relevant, if seen as a part of other identity categories. Identity manifests itself on many levels, one of which is place. A new integrative model is proposed.

Keywords: place identity, social identity, identity process

EMNER

Stedsidentitet

Sosial identitet

Identitetsprosess

Denne artikkelen er en oversatt og bearbeidet versjon av «Identity and place – a comparison of three identity theories». Artikkelen er opprinnelig trykket i *Architectural Science Review*, Mars 2007, Vol. 50, No. 1. Den er oversatt til norsk og trykket med tillatelse fra *Architectural Science Review* © The University of Sydney, Australia.

Takk til Arnulf Kolstad og Gerda Speller for kommentarer på tidligere utkast av denne artikkelen.

Innledning

Har sted (eng.: «place») – de fysiske omgivelsene med de assosiasjonene de skaper – noen påvirkning på et menneskes identitet? Hva slags påvirkningskraft, og gjennom hvilke mekanismer? Det er mange genetiske, sosiale og kulturelle faktorer som former hvordan et menneske ser seg selv. Det fysiske miljøet er bare en av disse faktorene. Når tilhørigheten til et sted blir sterk, begynner vi å identifisere oss med stedet, både i stor skala (nasjonalitet, by) og i liten skala (nabolag, hjem eller rom) (Giuliani, 2003). Dette fører til selvkonsepter basert på steder og omgivelser. Mennesker beskriver seg selv ut fra hvilket land de kommer fra, hvilken by eller hvilket tettsted de er fra, om de er urbane eller liker å leve mer landlig. Dette er mer enn sosiale referansegrupper, det er fysiske steder. Omgivelsene vi har rundt oss, påvirker vår smak – våre estetiske preferanser, men like viktig: Vi påvirker stedene vi bor på. Spesielt boligen vi kaller hjem, gjøres personlig med det interiøret og de tingene vi velger, slik at den reflekterer og kommuniserer hvem vi er (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton, 1981; Despres, 1991; Nasar & Kang, 1999; Rapoport, 1982).

Boligen eller hjemmet er viktig i de fleste menneskers liv, derfor er hjemmet også sentralt for hvordan vi ser oss selv (Relph, 1976). Innenfor det tverrfaglige feltet for forskning på hjemmets betydning («meaning of home») har det vært en tendens til å kategorisere, beskrive og forklare de samme hjem- og identitetsrelaterte fenomenene med ulike begreper. Stedstilhørighet («place attachment») er definert som følelser av tilhørighet som vi utvikler for steder vi kjenner godt (Altman & Low, 1992; Gifford, 2002). Giuliani (2003) fremhever vanskelighetene med å bestemme akkurat når stedstilhørigheten blir så sterk at den kan defineres som et aspekt ved identiteten vår, stedsidentitet («place identity»). Begreper som «stedstilhørighet» og «stedsidentitet» er teoretisk og empirisk vanskelige å skille fra hverandre (Speller, 2000). Identitet er også et komplekst begrep, spesielt innenfor tverrfaglige felt, deriblant miljøpsykologi som handler om forholdet mellom mennesker og fysisk miljø. (På engelsk refereres dette fagfeltet til som «environmental psychology». På norsk brukes også «omgivelsespsykologi».) Hvert fagfelt har egne definisjoner på identitet, og bruker begrepet i henhold til sine fagtradisjoner. Til og med innenfor samme fagfelt er identitetsbegrepet ofte sett på som et begrep med uklare grenser (Breakwell, 1986). Dette kan føre til at identitetsbegrepet blir unngått. Miljøpsykologisk forskning om hvordan hjem reflekterer identitet, bruker også begreper som «livsstil», «verdier» (Ozaki, 2005), «selv», «personlighet» (Sadalla & Sheets, 1993), «sosiale attribusjoner» (Wilson & MacKenzie, 2000), eller «sosial status» (Nasar, 1989). Noen ganger kan disse begrepene være mer presise. Men inkluderer identitetsbegrepet faktorer som dette? Ville det å ha et felles begrep som sammenfatter de ovennevnte faktorene, gagne forskning og teori på feltet? Hvilke identitetsteorier kan best forklare hvordan sted påvirker identitet?

Et steds påvirkning på identitet er i denne artikkelen sett på som et resultat av en holistisk interaksjon mellom mennesker og fysiske omgivelser; mennesker påvirker steder, og steder (og måten steder er påvirket på) har innflytelse på hvordan mennesker ser seg selv. Temaet i denne artikkelen er identitetsteorier, men perspektiver og

definisjoner på «sted» er nødvendig for å introdusere diskusjonen. Innenfor miljøpsykologifeltet er det hovedsakelig tre identitetsteorier som i de siste tiårene har vært i bruk for å forklare fysiske omgivers betydning for identitet:

- 1) *Teorien om stedsidentitet* («Place-identity theory») (Proshansky, 1978; Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983; Proshansky & Fabian, 1987),
- 2) *Sosial identitetsteori* («Social identity theory») (Tajfel, 1981, 1982),
- 3) *Teorien om identitetsprosess* («Identity process theory») (Breakwell, 1983, 1986).

Disse teoriene vil bli kort forklart i forhold til hvordan de kan belyse hvordan sted påvirker identitet. Videre følger en diskusjon om relevansen og brukbarheten av begrepet og teorien «stedsidentitet» (Proshansky, 1978; Proshansky, et al., 1983; Proshansky et al., 1987). Diskusjonen avsluttes med et forslag til en mer integrerende modell. Leseren henvises til Twigger-Ross, Bonaiuto og Breakwell (2003) eller Speller (2000; Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002) for flere detaljer om relatert forskning.

Hva er et sted?

Hvordan interaksjonen mellom menneske og sted blir forstått, har implikasjoner ikke bare for hvordan man forklarer steders påvirkning på identitet, men også for definisjonen av det tverrfaglige feltet miljøpsykologi, og for forskningsmetoder og utviklingen av teorier på feltet. Samtidig er det viktig å huske at forskjellige teoretiske perspektiver ikke nødvendigvis utelukker hverandre, og at bruken av ulike teorier er avhengig av type forskning (Bell, Greene, Fisher & Baum, 2001). Miljøpsykologi har vært igjennom flere utviklingsstadier når det gjelder perspektivet på sted og fysiske omgivelser. Gjeldende teorier har blitt kritisert, noe som har ført til ny forskning og utvikling av nye teorier. Perspektivet på «sted» har gått fra «fysisk determinisme», hvor omgivelser, dimensjoner og farger ble sett på som direkte å påvirke atferd, til et syn på forholdet mellom mennesker og omgivelser som dynamisk og interaktivt (Franck, 1984). Et dynamisk og interaktivt perspektiv på de fysiske omgivelsene inkluderer de sosiale, kulturelle og psykologiske betydningene steder har, noe som også kan uttrykkes i filosofiske og poetiske former. For å reflektere disse stedsbetydningene er et holistisk perspektiv på forskningsmetoder nødvendig (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002). Det engelske begrepet «place» høres heller ikke ut som en typisk forskningsterm, men oppfattes mer filosofisk og poetisk (Speller, 2000). Dette kan være en av grunnene til at forskere innenfor miljøpsykologi har kommet opp med andre begreper for å vise til «sted» i sin empiriske forskning, spesielt når kvantitative metoder har vært i fokus. Barker (1968) brukte begrepet atferdssetting («behavior setting»), beskrevet som fastlagte spor etter menneskelig og ikke-menneskelig aktivitet. Hans teori ble kritisert og videreutviklet av Wicker (1979), som definerte atferdssettinger som sosiale konstruksjoner utviklet over tid. Canter (1977, 1997) var inspirert av både atferdssettingsteoriene og fenomenologi da han valgte å bruke stedsbegrepet og utviklet teorien om stedspsykologi («psychology of place»). I Canters tradisjon er sted sett på som et produkt av fysiske kjennetegn, menneskelige konsepter og aktiviteter.

Den neste teorien om forholdet mellom mennesker og omgivelser som vinner terreng i miljøpsykologien, er Stokols og Shumakers (1981) transaksjonelle syn på settinger («Transactional view of settings»). Når man sammenligner Canters (1977) stedspsykologi med Stokols og Shumakers (1981) transaksjonelle syn på settinger, synes sistnevnte teori i enda sterke grad å betone det innbyrdes avhengighetsforholdet mellom mennesker og fysisk miljø. Den beskriver menneske og sted som en enhet, og understreker den gjensidige påvirkningen. Transaksjonalisme er basert på de filosofiske verkene av Dewey (Dewey & Bentley, 1949) og Pepper (1967). Et transaksjonelt syn på forholdet mellom individ og fysisk miljø kan i forhold til miljøpsykologiens utvikling anses som unikt fordi det retter seg mot selve kontaktflaten mellom menneske og sted. Det vektlegger altså ikke bare individet (persepsjon, kognisjon, personlighet) eller bare det fysiske miljøet (f. eks. atferdssetting) (Aitken, 1992). Gifford (2002) definerer miljøpsykologi i «den transaksjonelle ånd» som studiet av transaksjoner mellom individer og deres fysiske settinger. Denne artikkelen vil bruke begrepet «sted» basert på et transaksjonelt syn på settinger, som Speller (2000) definerer det: Sted («place») er et geografisk rom («space») som ut fra menneskets interaksjon med det har blitt gitt mening.

Bruken av stedsbegrepet i miljøpsykologien har hovedsakelig vært inspirert av filosofi og geografi, på grunn av den sentrale plassen fenomenologi har i disse fagfeltene (Seamon, 1982). Stedsbegrepet har vært sentralt i geografi siden 1970-årene (Easthope, 2004), etter en bølge av humanistisk kritikk sent i 1960-årene (Patterson & Williams, 2005). Fenomenologi, hovedsakelig innledet av Husserl i begynnelsen av det tjuende århundre, omhandler den subjektive opplevelsen og persepsjonen av et menneskes livsverden (Giorgi & Giorgi, 2004; Husserl, 1970). Fenomenologi retter mye oppmerksomhet mot sted og hjem på grunn av den sentrale plassen disse fenomenene har i menneskers hverdagsliv. «To dwell», å bo i dypere betydning, har blitt beskrevet som prosessen det er å lage et sted til et hjem (Heidegger, 1962). Stedsbegrepet vant terreng i fenomenologisk forskning, arkitektur og geografi gjennom Norberg-Schulz' (1980, 1971) publikasjoner om eksistensen av et «genius loci», som viser til sjelen eller ånden et sted har, Relphs (1976) publikasjoner om «sense of place» og «placelessness», og Tuans (1974, 1977) publikasjoner om positive affektive bånd til steder, kalt «topophilia». Både Relph og Tuan bruker begrepene «insideness» og «outsideness» for å beskrive menneskers følelser av å være og ikke være en del av et sted. Tuan (1974, 1977) skiller mellom «sense of place» og «rootedness», hvor «sense of place» beskrives som en bevissthet over de positive følelser man har for et sted, og «rootedness» som en følelse av å være hjemme. Stedsbegrepet har også vært utforsket i klassikere av Seamon (1979), Buttner og Seamon (1980), og Hart (1979). Canters (1977) stedspsykologi, Proshansky og medarbeideres (1978; Proshansky, et al., 1983; Proshansky et al., 1987) publikasjoner om stedsidentitet, og Altman og Lows (1992) klassiker om stedstilhørighet, er andre viktige milepæler i stedslitteraturen.

Det er vanskelig å skille mellom de ulike konseptene som brukes i forhold til stedsbegrepet, slik som stedstilhørighet, stedsidentitet, «sense of place», «place

dependence», fordi de kan ha parallelle definisjoner som hovedsakelig representerer positive affektive bånd til steder. Mangel på felles begrepsavklaring reflekterer den tverrfaglige stedsforskningen med ulike epistemologiske tradisjoner og temaområder (Patterson & Williams, 2005). Tverrfaglig forskning krever åpenhet og dialog om begrepsavklaring, og hvis noen begreper blir brukt om hverandre, vil overflødige begreper etter hvert miste territorium. Man kunne argumentere for at stedsbegrepet er vagt, og oppmuntre til å bruke mer presise termer som bolig, landskap, by eller nabolag. Men det ser ut til å være et behov for et fellesbegrep på det fysiske miljøet som dekker de sosiale, psykologiske og kulturelle meningene som er knyttet til det. Det kan være vanskeligere å se fellestrekk ved ulike former for forskning på de fysiske omgivelsenes betydning hvis et overordnet begrep ikke blir tilkjennegitt. Sted – «place» – er et begrep det er vanskelig å erstatte.

Hva er identitet?

Noe av det mest sentrale ved mennesker er vår evne til selvbevissthet og selvrefleksjon. Psykologiske teorier har ulike definisjoner av «identitet», «selv» eller «personlighet». En måte å dele inn identitetsteorier på er ved hjelp av fire–fem vide kategorier (Leary & Tangney, 2003; McMartin, 1995): *Psykodynamiske teorier*, med fokus på ubevisste konflikter og motivasjoner, forsvarsmekanismer og psykososiale kriser. *Kognitive teorier*, med fokus på hvordan selvrelevant informasjon er lagret, strukturert og hentet. *Sosial læringsteorier*, med fokus på selvregulering, mestring, og «locus of control». *Humanistiske og eksistensielle teorier*, med fokus på selvaktualisering, mening og ansvar. I tillegg kommer den gruppen av teorier som har fokus på de *interpersonlige aspektene ved identitet*, den sosiale og kulturelle påvirkningen av hvordan vi ser oss selv. Grensene mellom disse vide kategoriene er vage, og det er mange fellestrekk på tvers av gruppene.

De tre teoriene som blir beskrevet i denne artikkelen, hører til den sistnevnte kategorien med vekt på den sosiale påvirkningen av identitet. Sosial identitetsteori (Tajfel, 1981, 1982) er kanskje den mest innflytelsesrike teorien i denne gruppen. Breakwells (1983, 1986) teori om identitetsprosess har i tillegg viktige aspekter man kan kjenne igjen fra kognitive og sosial læringsteorier. Lalli (1992) gjenkjenner også påvirkningen av kognitive teorier i Proshansky og medarbeideres (1978; Proshansky, et al., 1983; Proshansky et al., 1987) stedsidentitetsteori.

«Identitet» kan beskrives som personligheten eller det karakteristiske ved et individ. «Selv» er et begrep som er mer brukt i abstrakt eller global kontekst, mens «identitet» er knyttet til spesifikke aspekter ved selvdefinering (Deaux, 1992). Andre igjen hevder at «personlighet» og «selv» er synonymer (McMartin, 1995). Basert på personlig temperament formes identiteten i relasjoner til andre mennesker. Hvordan vi ser oss selv, oppnås (ved identifikasjon) og vedlikeholdes (som identitet) i en vedvarende og ofte konfliktfylt sosial prosess (Grauman, 1983). Identifikasjon er en prosess, identitet er en tilstand (Lalli, 1992). Hvor bredt identitet defineres, avhenger av teori. Identitetsbegrepet blir utforsket videre når de tre identitetsteoriene diskuteres i de

følgende avsnittene. Ulike identitetsteorier er ikke nødvendigvis gjensidig ekskluderende og kan velges ut fra målet for et konkret forskningsprosjekt. I denne artikkelen vektlegges «sted». Casey (2001) fremholder at identitet er dannet på det indre plan, men også gjennom kroppens interaksjon med den fysiske verden utenfor – det er ikke noe sted uten selv, og ikke noe selv uten sted. Spørsmålet blir da om velkjente psykologiske identitetsteorier kan dekke dette aspektet ved identitet, eller om det trengs identitetsteorier som kun forklarer stedsaspektene ved identiteten.

Teorier om identitet og sted

1) Stedsidentitet

Aspekter ved identitet som har med sted å gjøre, kan beskrives som «stedsidentitet» («place identity»). Dette begrepet har vært i bruk siden slutten av 1970-årene (Proshansky, 1978). Stedsidentitet har vært beskrevet som et individs inkorporering av sted i selvkonseptet (Proshansky, Fabian and Kaminoff, 1983), definert som et potpurri av minner, konsepter, tolkninger, ideer, og relaterte følelser tilknyttet spesifikke fysiske omgivelser eller typer av situasjoner (1983, s. 60). Stedstilhørighet blir beskrevet som en del av stedsidentiteten, men stedsidentitet er mer enn tilhørighet. Stedsidentitet er en substruktur av selvidentiteten, på samme måte som kjønn og sosial klasse, og består av persepsjoner og forståelser for fysiske omgivelser. Disse persepsjonene og konseptene kan deles inn i to kategorier: en kategori som består av minner, tanker, verdier og situasjoner, og en kategori som består av forholdet mellom disse (hjem, skole og nabolag) (Proshansky & Fabian, 1987).

Identitet utvikles idet barn lærer å differensiere seg selv fra mennesker rundt dem. På samme måte utvikles stedsidentitet idet barn lærer å se seg selv som atskilt, men samtidig i relasjon til det fysiske miljøet. Sentralt her er barns opplevelser med leker, klær og rom. Hjemmet er det viktigste fysiske miljøet, fulgt av nabolaget og skolen. Her læres sosiale og omgivelsesrelaterte ferdigheter som former de «brillene» som barnet senere vil se, gjenkjenne, evaluere og skape steder ut fra. Stedsidentiteten er i stadig endring gjennom livet (Proshansky & Fabian, 1987). Proshansky et al. (1983) har beskrevet stedsidentitetens fem sentrale funksjoner som: gjenkjenning, meningsdannelse, uttrykksbehov, forsvar og katalysator for endring. Stedsidentiteten beskrives her som en kognitiv database som alle fysiske omgivelser oppleves i forhold til.

Stedsidentitetsteorien har dominert miljøpsykologien, men gir lite detaljert informasjon om strukturer og prosesser for utvikling av stedsidentitet (Twigger-Ross, Bonaiuto & Breakwell, 2003). Begreper fra kognitiv psykologi og utviklingspsykologi, som «schemata» (skjema) (Neisser, 1976), og assimilasjon og akkomodasjon (Piagets, 1954), antas å kunne brukes i forståelsen av fysiske omgivelser. De kognitive strukturene av stedsidentiteten forutsettes å være mindre bevisst enn andre deler av identiteten, fordi fysiske omgivelser oftest er i bakgrunnen for hendelser som skjer (Proshansky et al., 1983).

2) Sosial identitetsteori

Begrepet «selvkonsepter» blir ofte vist til som svar på spørsmålet «Hvem er jeg?». Selvkonseptene våre inneholder informasjon om hva som gjør oss lik andre mennesker, og hva som gjør oss forskjellig fra dem. Mennesker konstruerer persepsjonen av seg selv og andre ut fra abstrakte sosiale kategorier, og disse kategoriene innlemmes i menneskers selvkonsepter. Tajfel (1972, ref. i Hogg & Abrams, 1995; Tajfel, 1982) forklarer «sosial identitet» som individets kunnskap om sin tilhørighet til visse sosiale grupper, samt de emosjoner og verdier dette har for vedkommende. Sosial identitet er derfor avhengig av kvaliteten på de gruppene vi hører til eller har som positiv referanse, som nasjonalitet, kultur, religion, familie og nabolag. I enhver situasjon vil ulike kombinasjoner av selvkonseptet være sentrale for individet og produsere ulike selvbilder og atferd. I noen situasjoner er vår atferd mer påvirket av gruppemedlemskap enn andre, for eksempel i konflikter mellom grupper og diskriminering (Turner, 1982).

Sosial sammenligningsteori antar at mennesker heller ser seg selv og sin gruppe i et positivt enn i et negativt lys. Dermed er positive karakteristikk mer vanlige enn negative karakteristikk innenfor en gruppe. Dette skjer fordi vi er motivert til å skaffe og opprettholde et positivt selvbilde. Hvis mennesker føler at et positivt selvbilde ikke kan opprettholdes i den gruppen de hører til, vil de søke andre grupper. Hvis mennesker ikke har mulighet til å forlate en gruppe som gir dem et negativt selvbilde, benyttes ulike strategier for endring. Eksempel på slike strategier kan være fornektning av den negative gruppekarakteristikken, eller omfortolkning av den til positive selvkonsepter (Tajfel, 1981; Turner, 1982).

Innenfor sosialpsykologi har teorier om identitet blitt konstruert, testet og modifisert, men det fysiske miljøets påvirkning har stort sett vært ignorert. Imidlertid fant bl.a. Twigger-Ross et al. (2003) at sosial identitetsteori lett kan overføres og videreutvikles til å gjelde stedsaspektet ved identitet. Et sted kan bli definert som en sosial enhet eller medlemsgruppe som former menneskers identitet. Et sted er ofte forbundet med en viss gruppe mennesker, livsstil og sosial status. I forhold til å bevare et positivt selvbilde vil mennesker foretrekke steder med fysiske symboler som underbygger og fremmer dette og, hvis de kan, unngå steder som har negativ innvirkning på selvbildet deres (Twigger-Ross et al., 2003).

3) Teorien om identitetsprosess

Breakwell (1983, 1986) har formulert en identitetsprosessteori som har vist seg å være fruktbar også for forskning på det fysiske miljøet (Speller, 2000). Identitet blir sett på som et dynamisk, sosialt produkt av samspillet mellom hukommelseskapasitet, bevissthet og måten vi organiserer og konstruerer inntrykk på. Identitet kan dermed forstås både som en struktur og en prosess. Identitetsstrukturen fremtrer gjennom tanke, handling og affekt. Denne identitetsmodellen skiller ikke mellom personlig og sosial identitet, men mellom en innholdsdimensjon og en verdidimensjon. Innholdsdimensjonen rommer både personlig og sosial identitet, og verdidimensjonen rommer den positive eller negative verdien av disse identitetskategoriene.

Organiseringen av innholdsdimensjonen er hierarkisk, men ikke statisk.

Organiseringen av elementer endres i forhold til signaler og krav fra den sosiale konteksten vi befinner oss i. Identitetsstrukturen er også regulert av en akkomodasjons- og assimilasjonsprosess. Nye komponenter opptas og tilpasses den eksisterende identitetsstrukturen (Breakwell, 1983, 1986).

Identitetsprosessen styres av ulike kulturavhengige prinsipper, og innenfor en kultur vil disse prinsippene også variere over tid og med situasjoner. I de vestlige industrialiserte kulturene ser Breakwell (1986; Twigger-Ross et al., 2003) de eksisterende styringsprinsippene som selvtillit, kontinuitet, særpreg og selveffektivitet (tro på egen mestringsevne). Korpela (1989) argumenterer for at mye av forskningslitteraturen på identitet og sted implisitt har brukt prinsipper som passer med Breakwells teori. Breakwells styringsprinsipper for identitetsprosess er også generelt sett godt dokumentert i kognitiv psykologi og sosial læringspsykologi (Korpela, 1989).

Breakwell (Twigger-Ross et al., 2003) argumenterer for at steder er viktige kilder for identitetskonsepter. Selvkonsepter utledet fra steder vi tilhører, oppstår fordi steder har symboler som er meningsfulle og viktige for oss. Steder representerer personlige minner, og fordi de er lokalisert i den «sosiohistoriske matrisen av intergrupperelasjoner», er de også sosiale minner (delte historier). Steder har ikke permanente betydninger; betydningene er under konstant reforhandling. Derfor vil steders bidrag til identiteten aldri være den samme over tid. Breakwell (1996, se Twigger-Ross et al., 2003) argumenterer også for at det å være på et nytt og annerledes sted kan svekke eller forsterke identiteten avhengig av hvor mye man føler seg truet og malplassert. Hun understreker også at steder er nestet (eng.: «nested») (fra mitt rom til mitt land). Hvordan man forstår sammenhengen mellom steder, kan defineres som et produkt av sosiale og personlige minner, ikke nødvendigvis som et resultat av geografisk hierarki.

Diskusjon

Teorien om stedsidentitet (Proshansky, 1978; Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983; Proshansky & Fabian, 1987) kom som en reaksjon på at psykologien som fagfelt i stor grad hadde ignorert det fysiske miljøets betydning for identitet. Teorien har vært analysert, diskutert og kritisert siden 1970-tallet da den først ble introdusert (se for eksempel Dixon & Durrheim, 2000; Korpela, 1989; Manzo, 2003; Speller et al. 2002; Twigger-Ross et al., 2003; Twigger-Ross & Uzzel, 1996). Kritikken har hovedsakelig vært rettet mot det svake empiriske og teoretiske fundamentet for stedsidentitetsteorien.

Empirisk og teoretisk fundament

Stedsidentitetsteorien (Proshansky, 1978; Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983; Proshansky & Fabian, 1987) er mindre velutviklet enn de to andre identitetsteoriene beskrevet her, både fra et empirisk og et teoretisk ståsted (Bonaiuto, Breakwell & Cano, 1996; Speller et al., 2002). Hypotesene i teorien har ikke blitt tilstrekkelig vurdert i

forhold til andre psykologiske identitetsteorier. Teorien beskriver heller ikke styringsprinsippene for utvikling av stedsidentitet (Twigger-Ross et al., 2003). Stedsidentitetens fem funksjoner beskrevet av Proshansky et al., (1983) er ikke definert i forhold til andre identitetskategorier eller andre identitetsteorier. Det er ikke klart om disse funksjonene er sett på som unike for stedsidentitet eller ikke. Det mangler dessuten empirisk dokumentasjon som kan validere teorien. Empirisk arbeid har heller ikke blitt beskrevet i forhold til teorien eller ført til modifisering av teorien eller stedsidentitetsbegrepet (Twigger-Ross et al., 2003). Dette kan komme av vanskelighetene med å gjøre begrepet operasjonaliserbart. Forskning på identitet og sted har ofte brukt stedsidentitetsteorien som et utgangspunkt heller enn et teoretisk rammeverk. Eksempel på dette er Feldmans (1990, 1996) forskning på «settlement identity» og Lallis (1992) forskning på urban identitet. Lalli (1992) gir et kritisk sammendrag av psykologisk forskning på stedsidentitet, og beskriver mangelen på empirisk støtte til teorien, og mangelen på adekvate måleinstrumenter for stedsidentitet. Han kritiserer teorien for å overse de sosiale dimensjonene av identiteten. Selv om begrepet «stedsidentitet» blir hyppig brukt i dag (eng.: «place identity»), refererer det vanligvis ikke til den opprinnelige teorien bak begrepet. Hull, Lam & Vigo (1994) undersøkte steders påvirkning på identitet ved å bruke Proshanskys stedsidentitetsbegrep, men uten hans teoretiske konstruksjoner. De beskriver stedsidentitet som de dimensjonene av identiteten som har å gjøre med meninger og verdier som symboliseres gjennom de fysiske omgivelsene. Stedsidentitet ser generelt ut til å bli brukt for å beskrive en subjektiv følelse av identifikasjon med hjem og nabolag (Twigger-Ross et al., 2003). Den utstrakte bruken av begrepet demonstrerer at det har vært behov for et begrep som beskriver stedsdimensjonene ved identiteten, men ikke nødvendigvis for en teori som *bare* forklarer forholdet mellom identitet og sted.

Sosial identitetsteori betrakter oftest sted som nøytral kontekst. Hvis fysiske omgivelser er i fokus, blir sted enten betraktet som en sosial «merkelapp» som bidrar til gruppeidentitet, eller som symbol på en ideologi eller gruppe (Speller et al. 2002). Spencer (2002) argumenterer for at miljøpsykologiens fokus på sted må anses som komplementær til, og ikke i opposisjon mot, standard sosialpsykologiske tilnærminger til selv og identitet. Hvis sted ses på som en sosial identitetsgivende kategori, kan sosial identitetsteori lett inkludere det fysiske miljøet og assosiasjonene som er knyttet til det. Stedsrelaterte funksjoner kan mobiliseres for å oppnå et positivt selvbylde, og kan virke som en utløser for utvikling av nye selvkonsepter (Twigger-Ross et al., 2003). Identitetsprinsipper og mestringsstrategier som opererer innenfor en gruppe, kan være de samme prinsippene og strategiene som opererer i forhold til menneskers identifikasjon med steder (Dixon & Durrheim, 2000; Bonaiuto, et al., 1996). Bonaiuto et al. (1996) brukte sosial identitetsteori til å undersøke om holdninger til forurensete strender var avhengige av stedstilhørighet. Fornektning av at strendene var forurenset, ble tolket som en strategi for å takle trusler fra en utgruppe. Jo sterkere tilhørighet mennesker hadde til stedet, jo mindre tenkte de på de negative aspektene ved stedet. Sosial identitetsteori har også vært i bruk for å forklare «sense of place» (Stedman, 2002), bygningers og materialers symbolske verdi (Sadalla & Sheets, 1993), holdninger

til sted og miljøvern (Carrus, Bonaiuto, Bilotta, Ceccarelli & Bonnes, 2006), og identifikasjon med steder (Uzzell, Pol & Badenas, 2002). Det er imidlertid ikke utført nok forskning til å kunne slå fast om identifisering med steder alltid foregår på samme måte som identifisering med grupper. Så tidlig som i 1950 ble lokaliseringstetthet identifisert som viktig for utvikling av sosial tilhørighet og felles sosial identitet (Festinger, Schacter & Back, 1950). For eksempel blir nære sosiale relasjoner blant beboere i boligområder sett på som viktige for utvikling av tilhørighet til et sted (Gerson, Stueve & Fisher, 1977), noe som viser den nære forbindelsen mellom sosial tilhørighet og stedsdimensjonene ved identiteten (Uzzel et al., 2002).

Stedsidentitetsteorien (Proshansky, 1978; Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983; Proshansky & Fabian, 1987) behandler sted som en del av selvidentiteten, en subidentitet på lik linje med kjønn og sosial klasse. Imidlertid ser Proshansky (1978) også at noen subidentiteter har stedsdimensjoner («physical world dimensions») som bidrar til å definere den bestemte subidentiteten. Et eksempel kan være hvordan man tradisjonelt har assosiert kvinner med kjøkken og menn med garasjen. Breakwells identitetsprosessteori behandler sted som en *del av mange* ulike identitetskategorier, fordi steder rommer symboler på sosial klasse, kjønn, familie og andre sosiale roller. Vi trenger ikke en egen teori for å forklare steders påvirkning av identitet. Sted er en komponent i ulike subidentitetskategorier, og kan inkorporeres i andre psykologiske identitetsteorier (Twigger-Ross et al., 2003). Proshanskys stedsidentitetsteori vil sannsynligvis være et detaljert hjelpemiddel for forskning på sted og identitet, men et ustrukturert redskap for analyse av resultater. Her kan Breakwells identitetsprosessteori fungere bedre (Moore, 2002). Spesielt i de siste årene har Breakwells identitetsprosessteori blitt utviklet for analyse av stedsaspektene ved identitet. Speller et al. (2002) brukte Breakwells identitetsprosessteori til å undersøke om forandringer i det fysiske miljøet påvirket identitetsprosessen blant beboere på et sted i endring. Breakwells styringsprinsipper for utvikling av identitet, særpreg og kontinuitet, ble dokumentert i forhold til sted. Denne studien viser den viktige rollen sted har i å fremme og opprettholde identitet. Andre forskningsprosjekter som tester relevansen av Breakwells identitetsprosessteori i forhold til sted er studier av Korpela (1989) og Devine-Wright og Lyons (1997). Spencer (2002) og Moore (2002) poengterer at Breakwells identitetsprosessteori har ført til en bevisstgjøring av den sterke påvirkningen sted har på identitet, spesielt innenfor sosialpsykologi.

Forskning på sted og identitet med fokus på hjemmet som et symbol på selvet har også blitt utført i henhold til psykoanalytiske teorier inspirert av Freud og Jung (Arie & Hava, 1999; Marcus, 1995). Disse studiene har hatt en tendens til å bli oversett blant miljøpsykologer, på grunn av miljøpsykologiens sterke røtter i sosialpsykologien, der psykoanalytiske teorier har lite rom. Disse studiene har blitt sett på som spekulative, spesielt i forhold til stedsforskning (Pratt, 1981).

En integrerende modell - stedsidentitet som en av mange identitetsmanifestasjoner

Begrepet «stedsidentitet» har blitt populært og har fylt et tomrom i miljøpsykologisk forskning og teori. Begrepet vil sannsynligvis fortsatt bli brukt som en beskrivelse av det fysiske miljøets påvirkning av identitet i betydningen «sterk grad av stedstilhørighet». Men som et teoretisk rammeverk er Proshanskys stedsidentitetsteori svak. En teori skal være en intellektuell konstruksjon som er forklarende og mulig å teste. Validiteten av en teori utvikles gjennom empirisk dokumentasjon og praktisk bruk over tid (Moore, 1997). Det har vist seg vanskelig å oversette stedsidentitetsteorien til en tydelig forskningsagenda (Speller et al. 2002). Sted er ikke en identitetskategori på lik linje med kjønn eller sosial klasse. Sted er ikke en egen subidentitet. Alle aspekter av identiteten vil, i større eller mindre grad, ha stedsrelaterte implikasjoner (Twigger-Ross & Uzzell, 1996). Steder rommer symboler på ulike sosiale kategorier og personlige verdier, og representerer og opprettholder identitet på ulike nivåer og dimensjoner. Det finnes ingen sosial identitet som ikke er stedsrelatert og objektrelatert («thing-related») (Grauman, 1983). I stedet for å definere stedsidentitet som en identitetskategori på linje med kjønn, etnisitet og klasse på et vertikalt nivå, som Proshansky og medarbeidere gjør, er det mulig å tenke på stedsidentitet som en dimensjon på et *horisontalt nivå*, på tvers av andre identitetskategorier (se tabell 1). Hvordan vi kommuniserer og leser informasjon om andre og oss selv gjennom spor i det fysiske miljøet, er bare ett aspekt av hvordan identitet uttrykkes og oppfattes. Identitetskommunikasjon gjøres både bevisst og ubevisst på mange nivåer. Identitet kan forskes på i henhold til hvordan den manifesteres gjennom steder og fysiske objekter, og hvordan den viser seg gjennom eksempelvis atferd og språk. Hvis stedsidentitet anses som en horisontal linje i en matrise av identitetsmanifestasjoner og identitetskategorier, blir begrepet relevant. Et eksempel på dette kan være hvordan sosial klasse manifesteres gjennom nabolag og interiør på et steds- og objektnivå, og språk og aktiviteter på andre nivåer. Imidlertid er det å skille mellom sted (i fysisk, sosial og kulturell betydning) og andre former for identitetsmanifestasjoner ingen lett oppgave, og krever godt forberedte analytiske begrepsavklaringer, samt sofistikerte empiriske forskningsdesign. Hvordan identitetsmanifestasjoner skilles, og nivået av detaljering, er avhengig av målet med forskningen (tabell 1 er kun et eksempel). Kategoriseringen av identitetsmanifestasjoner er i tillegg avhengig av hva slags definisjon av «sted» man velger. I henhold til et «transaksjonelt syn på settinger» (Stokols & Shumaker, 1981) er det uansett essensielt å se de ulike nivåene i forhold til hverandre.

TABELL 1. EN INTEGRERT MODELL AV IDENTITETSMANIFESTASJONER OG IDENTITETSKATEGORIER

Identitetskategorier	
Kjønn	Sosial klasse
Etnisitet	Osv....
Identitets-manifestasjoner	Sted
	Holdninger

TABELL 1. EN INTEGRERT MODELL AV IDENTITETSMANIFESTASJONER OG IDENTITETSKATEGORIER

Aktiviteter

Språk

Osv...

Konklusjon

Proshansky og medarbeidere (Proshansky, 1978; Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983; Proshansky & Fabian, 1987) har gitt et viktig bidrag til psykologien og det tverrfaglige miljøpsykologifeltet med sin stedsidentitetsteori. De har påpekt at de fysiske omgivelsene er viktige for hvordan man oppfatter seg selv, og har bidratt til å stille nye, viktige spørsmål (Dixon & Durrheim, 2000). Sammenlignet med andre identitetsteorier har imidlertid stedsidentitetsteorien et svakt teoretisk og empirisk fundament. Selv om fysiske omgivelser ikke er særlig vektlagt i basaldisiplinene i psykologien, kan konstruksjoner og modeller fra sosial identitetsteori (Tajfel, 1981, 1982) og identitetsprosessteori (Breakwell, 1983, 1986), som vist, også illustrere forholdet mellom sted og identitet. Stedsidentitetsbegrepet kan likevel være relevant hvis det blir sett på som en del av andre identitetskategorier. Identitet fremtrer og leses på mange nivåer, og ett av disse nivåene handler om steder, fysiske ting og miljøer.

Miljøpsykologi er et voksende forskningsfelt (Gifford, 2002). Tiår med debatt innen fagfeltet har resultert i komplekse modeller og teorier om interaksjonen mellom menneske og sted (Moore, 2002). Å bruke velfungerende psykologiske identitetsteorier vil redusere gapet mellom miljøpsykologien og psykologiens hovedretninger, og føre til viktig utfylling av disse teoriene. Hvis identitetsbegrepet blir utelatt i stedsforskning, vil sammenhengen mellom lignende temaer lett bli oversett. Både teoretisk og praktisk vil det gagne miljøpsykologien å ha et rammeverk for identitet som har vist nytteverdi for steds- og identitetsforskningen. Identitetsteorier kan brukes i sammenheng med boligforskning, forskning på hjemmets betydning, stedstilhørighet, miljøholdninger og territoriell atferd. Alle fagfelt har en gang vært nye, og de fleste disipliner har både lånt og blitt påvirket av teoretiske tilnærminger og metoder fra andre fagfelt. Over tid blir disse teoriene og metodene integrert i utformingen av fagfeltet. Dette er en langsom, men naturlig prosess. Håpet er at forskere i vår tid, med «transfaglighet» og «tverrfaglighet» som akademiske moteord, vil være mer opptatt av å lære fra andre fagfelt enn å vokte grensene rundt sitt eget.

Fordi de fysiske omgivelsene har vært oversett i mange psykologiske identitetsteorier, og fordi studier basert på Proshanskys stedsidentitetsteori har vært få, er det behov for forskning som kan utforske detaljene i forholdet mellom sted og identitet. Hvor godt kan sosial identitetsteori og identitetsprosessteori forklare effekten steder har på menneskers identitet? Speller et al. (2002) argumenterer for at noen av de dypere aspektene ved et steds funksjon utelates hvis steder kun behandles som sosiale

kategorier. Steder er ikke bare kontekst eller bakgrunn, men også en integrert del av identiteten. Små arkitektoniske endringer kan påvirke hvordan steder og rom fasiliterer ulike aktiviteter, for eksempel sosial interaksjon. Dermed endres også den betydningen et sted har. Et sted kan i ulik grad gi næring til, eller være truende for, personlige eller sosiale identitetskategorier (Speller et al., 2002). På hvilke måter bør sosial identitetsteori (Tajfel, 1981, 1982) eller Breakwells (1983, 1986) identitetsprosessteori videreutvikles og komplementeres for bedre å beskrive relasjonen mellom sted og identitet? Svaret på dette spørsmålet kan utvide både de generelle psykologiske identitetsteoriene og den kunnskapen vi har om sted og det fysiske miljøets betydning.

Åshild Lappegard Hauge

Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning

Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU

Alfred Getz vei 3, 7491 Trondheim.

E-post ashild.hauge@ark.ntnu.no

Tlf 73 55 12 58

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 44, nummer 8, 2007, side 980-987

TEKST

Åshild Lappegard Hauge

+ [Vis referanser](#)

Referanser

Aitken, S. (1992). Person-environment theories in contemporary perceptual and behavioural geography II: The influence of ecological, environmental learning, societal/structural, transactional and transformational theories. *Progress in Human Geography*, 16, 4, 553-562.

Altman, I. & Low, S. (1992). *Place attachment*. New York: Plenum.

Arie, P. & Hava, S. (1999). Exploring the ideal home in psychotherapy: Two case studies. *Journal of Environmental Psychology*, 19, 87-94.

Barker, R. G. (1968). Ecology and motivation. I M. R. Jones (Ed.), *Nebraska Symposium on motivation* (vol 8, ss. 1-59). Lincoln: University of Nebraska Press.

Bell, P. A., Greene, T. C., Fisher, J. D. & Baum, A. (2001). *Environmental psychology* (5th ed.). Belmont: Thomson Wadsworth.

Bonaiuto, M., Breakwell, G. M. & Cano, I. (1996). Identity process and environmental threat: the effects of nationalism and local identity upon perception of beach pollution. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 6, 157-175.

Breakwell, G. (Ed.). (1983). *Threatened identities*. Chichester: John Wiley & Sons.

Breakwell, G. (1986). *Coping with threatened identities*. London: Methuen & Co.

Buttimer, A. & Seamon, D. (1980). *The human experience of space and place*. London: Croom Helm.

Canter, D. (1977). *The psychology of place*. London: The Architectural Press.

- Canter, D. (1997). The facets of place. In: G. T. Moore & R. W. Marans (Eds.), *Advances in environment, behavior and design: towards an integration of theory, methods, research and utilization* (vol 4, ss. 109-148). New York: Plenum Press.
- Carrus, G., Bonaiuto, M., Bilotta, E., Ceccarelli, M. & Bonnes, M. (2006, September 16). Place-identity process and environmental sustainability: relations between local identification, support for biodiversity conservation, and use of fresh-water resources. Paper presented at the 2006 IAPS-19 conference, Environment, health and sustainable development, Alexandria, Egypt.
- Casey, E. S. (2001). Body, self and landscape: A geographical inquiry into the place-world. In P. C. Adams, S. Hoelscher & K. E. Tills (Eds.), *Textures of place: exploring humanist geographies* (ss. 403-425). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Csikszentmihalyi, M. & Rochberg-Halton, E. (1981). *The meaning of things*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Deaux, K. (1992). Personalizing identity and socializing self. In G. Breakwell (Ed.), *Social psychology of identity and the self concept* (ss. 9-33). London: Academic press.
- Despres, C. (1991). The meaning of home: Literature review and directions for further research and theoretical development. *Journal of Architectural and Planning Research*, 8, 2, 96-115.
- Devine-Wright, P. & Lyons, E. Remembering pasts and representing places: the construction of national identities in Ireland. *Journal of Environmental Psychology*, 17, 33-45.
- Dewey, J. & Bentley, A. F. (1949). *Knowing the known*. Boston: Beacon.
- Dixon, J. & Durrheim, K. (2000). Displacing place-identity: a discursive approach to locating self and other. *British Journal of Social Psychology*, 39, 27-44.
- Easthope, H. (2004). A place called home. *Housing, Theory & Society*, 21, 128-138.
- Feldman, R. M. (1990). Settlement identity: Psychological bonds with home places in a mobile society. *Environment and Behavior*, 22, 183-229.
- Feldman, R. M. (1996). Constancy and change in attachments to types of settlements. *Environment and Behavior*, 28, 491-445.
- Festinger, L., Schacter S. & Back, K. (1950). *Social pressure in informal groups: A study of human factors in housing*. New York: Harper & Row.
- Franck, K. (1984). Exorcising the ghost of physical determinism. *Environment and Behavior*, 16, 411-435.
- Gerson, K., Stueve, C. A. & Fisher, C. (1977). Attachment to place. In C. Fisher (Ed.), *Networks and places - social relations in the urban setting* (ss. 139-161). New York: Free Press.
- Graumann, C. F. (1983). On multiple identities. *International Social Science Journal*, 35, 309-321.
- Gifford, R. (2002). *Environmental psychology: principles and practice* (3rd ed.). Canada: Optimal books.
- Giorgi, A. & Giorgi, B. (2004). Phenomenology. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology, a practical guide to research methods* (pp 25-50). London: Sage Publications.
- Giuliani, M. V. (2003). Theory of attachment and place attachment. In M. Bonnes, T. Lee & M. Bonaiuto (Eds.), *Psychological theories for environmental issues* (ss. 137-170). England: Ashgate Publishing.
- Hart, R. (1979). *Children's experience of place*. New York : Irvington Publishers.
- Heidegger, M. (1962). *Being and time*. (Orig. publ. 1927). New York: Harper & Row.
- Hogg, M. & Abrams, D. (1995). *Social identifications, a social psychology of intergroup relations and group processes*. New York: Routledge.
- Hull, B. R., Lam, M. & Vigo, G. (1994). Place identity: Symbols of self in the urban fabric. *Landscape and Urban Planning*, 28, 109-120.

- Husserl, E. (1970). *The crisis of European sciences and transcendental phenomenology*. (Org. publ. 1927). Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Korpela, K. M. (1989). Place-identity as a product of environmental self regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9, 241-256.
- Lalli, M. (1992). Urban-related identity: theory, measurement and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.
- Leary, M. R. & Tangney, J. P. (2003). *Handbook of self and identity*. New York: The Guilford Press.
- Manzo, L. C. (2003). Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 47-61.
- Marcus, C. C. (1995). *House as a mirror of self: Exploring the deeper meaning of home*. Berkeley, California: Conari Press.
- McMartin, J. (1995). *Personality psychology. A student centered approach*. London: Sage Publications.
- Moore, G. T. (1997). Toward environment-behavior theories of the middle range: I. Their structure and relation to normative design theories. I G. T. Moore & R. W. Marans (Eds.), *Advances in environment, behavior and design*, Vol. 4 (ss. 1-40). New York: Plenum.
- Moore, J. (2002). Placing identity theory. A commentary on Speller, Lyons & Twigger-Ross (2002). *A community in transition: The relationship between spatial change and identity processes*. *Social Psychological Review*, 4 (2), 25-28.
- Nasar, J. L. (1989). Symbolic meanings of house styles. *Environment and Behavior*, 21, 235-257.
- Nasar, J. L. & Kang, J. (1999). House style preferences and meanings across taste Cultures. *Landscape and Urban Planning*, 44, 33-42.
- Neisser, U. (1976). *Cognition and reality*. San Francisco: Freeman.
- Norberg-Schulz, C. (1971). *Existence, space and architecture*. New York: Praeger.
- Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius loci: Toward a phenomenology of architecture*. New York: Rizzoli International Publications.
- Ozaki, R. (2005). House design as a representation of values and lifestyles: the meaning of use of domestic space. I R. Garcia-Mira, D. Uzzel, J. E. Real & J. Romay (Eds.). *Housing, space and quality of life* (ss. 97-111). Aldershot: Ashgate.
- Patterson, M. E. & Williams, D. R. (2005). Maintaining research on place: diversity of thought and scientific progress. *Journal of environmental Psychology*, 25, 361-380.
- Pepper, S. C. (1967). *Concept and quality: A world hypothesis*. La sale, IL: Open Court.
- Piaget, J. (1954). *The construction of reality in the child*. New York: Basic Books.
- Pratt, G. (1981). The house as an expression of social worlds. I J. Duncan (Ed.), *Housing and identity: A cross cultural perspective* (ss. 135-179). London: Croom Helm.
- Proshansky, H. (1978). The self and the city. *Environment and Behavior*, 10, 147-169.
- Proshansky, H. M. & Fabian, A. K. (1987). The development of place-identity in the child. I C. S. Weinstein & T. G. David (Eds.), *Spaces for children, the built environment and child development* (ss. 21-40). New York: Plenum Press.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K. & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-83.
- Rapoport, A. (1982). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication approach*. London: Sage Publications.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.
- Sadalla, E. K. & Sheets, V. L. (1993). Symbolism in building materials: Self-representation and cognitive components. *Environment and Behavior*, 25, 155-180.
- Seamon, D. (1979). *A geography of the lifeworld*. London: Croom Helm.

- Seamon, D. (1982). The phenomenological contribution to environmental psychology. *Journal of Environmental Psychology*, 2, 119-140.
- Speller, G. (2000). A community in transition: A longitudinal study of place attachment and identity process in the context of an enforced relocation. Unpublished PhD thesis. Guildford: University of Surrey.
- Speller, G. , Lyons, E. & Twigger-Ross, C. (2002). A community in transition: the relationship between spatial change and identity processes. *Social Psychological Review*, 4 39-58.
- Spencer, C. (2002). Arkwright town rebuilt: but a sense of community lost. A commentary on Speller, Lyons & Twigger-Ross (2002). A community in transition: the relationship between spatial change and identity processes. *Social Psychological Review*, 4 (2), 23-24.
- Stedman, R. C. (2002). Toward a psychology of place. Predicting behavior from place-based cognitions, attitude, and identity. *Environment and Behavior*, 34, 561-581.
- Stokols, D. & Shumaker, S. A. (1981). People in places: a transactional view of settings. I J. H. Harvey (Ed.), *Cognition, social behavior and the environment* (ss. 441-488). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associate Publishers.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tajfel, H. (1982). *Social identity and intergroup relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuan, Y.-F. (1974). *Topophilia: A study of environmental perception, attitudes and values*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: the perspective of experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition. I H. Tajfel (Ed.), *Social identity and intergroup relations* (ss. 15-40). Cambridge: Cambridge University Press.
- Twigger-Ross, C. L. & Uzzel, D. L. (1996). Place and identity process. *Journal of Environmental Psychology*, 16, 205-220.
- Twigger-Ross, C. L., Bonaiuto, M. & Breakwell, G. (2003). Identity theories and environmental psychology. I M. Bonnes, T. Lee & M. Bonaiuto (Eds.), *Psychological theories for environmental issues* (ss. 203-233). London: Ashgate Publishing.
- Uzzell, D., Pol, E. & Badenas, D. (2002). Place identification, social cohesion, and environmental sustainability. *Environment & Behavior*, 34, 26-53.
- Wicker, A. W. (1979). *An introduction to ecological psychology*. Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Wilson, M. & Mackenzie, N. E. (2000). Social attributions based on domestic interiors. *Journal of Environmental Psychology*, 20, 343-354.